

Tweede Kamer der Staten-Generaal
t.a.v. de leden van de vaste commissie voor
Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

DATUM 17 SEPTEMBER 2021
ONZE REF. 2021/MK/nk/021
ONDERWERP Commissiedebat Wapenexport

Geachte leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking,

Donderdag 30 september a.s. spreekt u met de demissionaire minister voor Buitenlandse Zaken over het Nederlandse exportcontrolebeleid. De technologische industrie is voor meer dan de helft van haar verdienvermogen afhankelijk van het buitenland en heeft bij de export van strategische goederen te maken met de exportvergunningsplicht. Een evenwichtig, consistent, niet-gepolitiseerd exportcontrolebeleid, inclusief implementatie, is voor technologiebedrijven en de positie van Nederland en de EU in de wereld van cruciaal belang.

Een korte introductie: FME is een ondernemersorganisatie voor de technologische industrie. Onze 2.200 leden zijn technostarters, handelsbedrijven, middelgrote en kleine industrie (mki) en grote industrie/multinationals die actief zijn in de sectoren metaal, elektronica, elektrotechniek en kunststof.

De welvaart van Nederland, een handelsland dat één derde van haar BBP verdient aan export, is nauw verbonden met ons internationale verdienvermogen. Met een exportvolume van 84 miljard euro (bijna 15% van het totaal) levert de technologische industrie een belangrijke bijdrage. Van schepen tot aan chipmachines en van draaideuren tot aan auto-onderdelen: onze industrie levert aan de hele wereld. Als motor van vernieuwing kunnen FME-bedrijven bovendien een belangrijke rol spelen in het oplossen van grote maatschappelijke vraagstukken in Nederland en daar buiten.

Mondiale handelsbelemmeringen zijn op dit moment echter enorm. FME-bedrijven, met name de middelgrote en kleine industrie (mki), worden hard geraakt door oplopend protectionisme, oneerlijke concurrentie en de verstoorde handelsstromen met hoge transportkosten en grondstof- en onderdelenschaarste. De toenemende vervlechting van technologie, geopolitiek en veiligheid vormt een aanvullende, ongekende, uitdaging voor deze bedrijven. Die trend leidt meer en meer tot de inzet van economische middelen voor politieke doelen, waardoor zij inzet worden van geopolitieke twisten. Optimale ondersteuning van internationaal actieve technologiebedrijven om deze uitdagingen het hoofd te bieden is meer nodig dan ooit.

Nederland verdient een groot deel van de eigen innovatievoorsprong op buitenlandse markten. Willen wij niet te afhankelijk raken van andere landen en de ontwikkeling van hoogwaardige, strategische technologie en bijbehorende, hoogwaardige sectoren en banen in ons land houden, dan kunnen wij het ons niet veroorloven om door te schieten in technologie-protectionisme aan de ene kant, of onevenredige (uitvoering van) exportwet- en regelgeving aan de andere kant. Een evenwichtig, consistent, niet-gepolitiseerd exportcontrolebeleid en uitvoering daarvan is essentieel. FME constateert dat het Nederlandse beleid op dit vlak tekortschiet. Dit leidt tot grote nadelige gevolgen voor individuele bedrijven en het vestigingsklimaat, die nu spelen, maar vormt ook een groot afbreukrisico voor de positie van Nederland als innovatieve koploper, betrouwbare partner in internationale samenwerking en de strategische positie van Nederland in de wereld op langere termijn.

Hoewel de constructieve houding van Het CDIU en het ministerie van Buitenlandse Zaken door leden op dit complexe dossier gewaardeerd wordt, melden zich ook veel leden bij FME met zorgen. FME geeft op basis hiervan de volgende punten mee:

1. Voorkom strikter Nederlands exportcontrolebeleid ten opzichte van andere EU-lidstaten.

Dat Nederland een effectief exportcontrolebeleid nodig heeft om te voorkomen dat strategische goederen in de verkeerde handen vallen en/of op ongeëigende wijze gebruikt worden, ondersteunt FME ten volle. FME benadrukt in dit kader bij de leden het belang van verantwoord ondernemen met een continue, degelijke due diligence en maximale transparantie in hun handelen. Het beleid moet tegelijkertijd wel eerlijk en werkbaar zijn voor bedrijven. FME krijgt steeds meer signalen van onze bedrijven, voornamelijk uit de defensiesector en met name als het gaat om export naar gevoelige landen, dat exportvergunningen door de Nederlandse overheid worden geweigerd voor transacties aan landen waar concurrenten uit andere lidstaten ze wel weten te krijgen. Nederland interpreteert de Europese exportcriteria bijzonder strikt, gaat hierin veel verder dan andere lidstaten¹ en lijkt exportvergunningen, die een economisch middel zijn, als politiek sanctiemiddel in te zetten. Nederlandse technologiebedrijven verliezen orders omdat buitenlandse klanten weten dat vergunningverlening in Nederland vele malen moeilijker is dan elders in de EU. Het relatief strikte beleid bemoeilijkt ook de bedrijfsvoering van de Nederlandse bedrijven die vestigingen hebben in andere lidstaten.

- *FME pleit voor een gelijk Europees speelveld ten aanzien van de export van strategische goederen² en vraagt u het ministerie van Buitenlandse Zaken op te roepen om bij het verstrekken van exportvergunningen niet strenger te zijn dan andere Europese landen.*

2. Zorg voor voorspelbaar exportcontrolebeleid, consistente uitvoering en adequate informatievoorziening.

FME-leden geven aan dat het verkrijgen van exportvergunningen in Nederland niet alleen moeilijker is dan in andere landen, maar ook onvoorspelbaarder. Dit komt enerzijds doordat de Nederlandse interpretatie van de internationaal afgestemde toetsingscriteria voor beoordeling van de eindgebruiker niet helder zijn voor bedrijven en anderzijds doordat Nederland daarbovenop extra criteria hanteert die ook niet transparant zijn. Voorbeelden die bedrijven noemen zijn:

- Een bedrijf dat een vergunning heeft gekregen voor de eerste levering van een bepaald goed is niet verzekerd van een vergunning voor te plegen onderhoud dat later plaatsvindt;
- FME-bedrijven werken vaak aan meerjarige projecten binnen (raam)contracten waar levering in delen plaatsvindt. Daarentegen is een vergunning een jaar geldig. Bedrijven maken het mee dat, hoewel ze voor de eerste levering een vergunning hebben gekregen, vergunningen voor opvolgende leveringen van hetzelfde goed aan dezelfde klant/eindgebruiker binnen hetzelfde contract niet verleend worden.

Bovenstaande brengt allerlei praktische problemen bij de klant met zich mee, zorgt dat bedrijven zich niet kunnen houden aan hun contractuele verplichtingen, heeft reputatieschade voor individuele bedrijven en de gehele sector in lopende klant- en partnerrelaties tot gevolg en belemmert de opbouw van nieuwe klantrelaties en het openen van nieuwe markten. Bedrijven, vooral mki, worden door deze onzekerheid namelijk zeer terughoudend in het opstarten van voortrajecten van export omdat dit grote investeringen met zich meebrengt. Een goed functionerend exportvergunningstelsel hoort juist volgens heldere criteria en objectieve toetsing voorzienbare uitkomsten op te leveren. Het Nederlandse beleid blijkt in de praktijk op dit vlak, vooral als het gaat om export naar gevoelige landen, tekort te schieten.

Om maximale transparantie en voorspelbaarheid te garanderen speelt goede informatie voor en voorlichting aan bedrijven een cruciale rol. Vooral voor de mki is dit onmisbaar. Mki-bedrijven weten minder goed de weg te vinden naar en zijn minder bekend bij de overheid. Ook hebben zij minder specifieke capaciteit op dit onderwerp. FME³ krijgt meldingen van deze bedrijven dat zij de indruk hebben dat grote bedrijven vaker succes hebben dan zij bij het aanvragen van exportvergunningen. Ook hoort FME in grote mate, zowel van mki-bedrijven als de grotere, dat de voorlichting vanuit de overheid, alle goede bedoelingen ten spijt, onvoldoende concreet is en daardoor niet aansluit bij de informatiebehoefte van bedrijven. Uit verdere meldingen blijkt dat informatie niet goed toegankelijk, onduidelijk en niet altijd up-to-date is en bovendien soms fouten bevat. Zelfs bedrijven met ervaring op het gebied van exportcontrole, die hun 'huiswerk doen' en daarbij juridisch advies inwinnen, geven aan dat ze hierdoor onzeker blijven of ze helemaal juist handelen. Dat risico is voor veel bedrijven een brug te ver waardoor uitbreiding of groei van export onnodig achterblijft.

¹ Dialogic, 'Het Nederlandse investeringsklimaat' (1 juni 2021): Dialogic noemt strikte exportvergunningen in de defensiesector een van de voornaamste zwaktes van het Nederlandse investeringsklimaat in deze sector.

² Zie hiertoe ook de [Initiatiefnota](#) over een gelijk speelveld bij exportvergunningen voor de Europese defensie-industrie.

³ FME zet actief in op voorlichting van de leden, o.a. d.m.v. de [Workshop Exportcontrole en sanctiebeleid](#)

- *FME vraagt u het ministerie van Buitenlandse Zaken op te roepen om:*
 - *maximale voorspelbaarheid bij het verstrekken van exportvergunningen te garanderen door naar bedrijven toe transparant te zijn over de gehanteerde toetsingscriteria en de toetsing daarvan;*
 - *het exportbeleid op consistente wijze uit te voeren door, onder andere:*
 - *in de toetsing van een vergunningsaanvraag rekening te houden met eerder afgegeven exportvergunningen voor bepaalde goederen en/of binnen bepaalde (raam)contracten om niet onnodig continuïteit van bedrijfsactiviteiten te belemmeren;*
 - *de geldigheidstermijn van de exportvergunningen te verlengen;*
 - *te zorgen voor toegankelijke, éénduidige, up-to-date en inhoudelijk juiste informatievoorziening en voorlichting aan bedrijven. Hiervoor kunnen de websites van de Belgische (specifieke de Vlaamse)⁴ en de Duitse overheid⁵ als voorbeeld dienen.*

3. Versterk de interdepartementale inbedding van het exportcontrolebeleid.

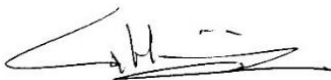
Het Nederlandse exportcontrolebeleid staat los van ander kabinetsbeleid en met regelmaat haaks op andere departementale posities, zoals blijkt uit ervaringen van FME-leden. Er worden bijvoorbeeld vergunningen geweigerd terwijl de transacties ingegeven zijn door samenwerking die Nederland aangaat binnen de NAVO of door handelsbevordering waar notabene het postennetwerk van hetzelfde ministerie een centrale rol heeft. Dit leidt tot reputatieschade van Nederland als betrouwbare partner van Nederlandse bondgenoten in de al turbulente en precaire internationale betrekkingen, tot reputatieschade van Nederlandse bedrijven in bepaalde doelmarkten en doet eerder gedane overheidsinvesteringen in de handelsbevordering teniet.

Tot slot spelen er bij de export van strategische goederen grote belangen die de Nederlandse innovatie- en concurrentiepositie, en daarmee de algemene strategische positie van ons land in de wereld, beïnvloeden. Desondanks wordt er bij de verlening van exportvergunningen geen rekening gehouden met het innovatie- en economisch beleid.

- *FME pleit voor betere aansluiting van het exportcontrolebeleid op andere beleidsterreinen die het raakt zoals op gebied van innovatie, economie, handel en defensie. Daarvoor is sterkere interdepartementale inbedding van het exportcontrolebeleid en uitvoering nodig zodat ook de grote andere belangen van ons land en overkoepelend kabinetsbeleid in het proces van de vergunningverlening meegenomen kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld door een ambtelijke commissie in te stellen met vertegenwoordiging vanuit de ministeries van EZK, BHOS en Defensie die de minister adviseren over de verlening van exportvergunningen, of, minimaal, in het verleningstraject een mogelijkheid voor een niet-bindend, ongevraagd advies van deze ministeries in te bouwen.*

FME is uiteraard graag bereid om bovenstaande punten nader toe te lichten. U kunt hierover contact opnemen met onze Public Affairs adviseur, Marline Kester (marline.kester@fme.nl) of +31 (0)6 27 34 66 11) of Belangenbehartiger Internationaal Ondernemen, Monique Rijnders-Nagle (monique.rijnders@fme.nl) of +31 (0)6 83 52 54 98).

Met vriendelijke groet,

Geert Huizinga
Directeur Belangenbehartiging

4 <https://www.fdfa.be/nl/csg>

5 https://www.bafa.de/DE/Home/home_node.html